

William Styron (1925 – 2006): *Sophiina volba* (1979)

Struktura zkoušky:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy;

4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

(1) Zrovna jsem o všem rozvažoval, když v tom okamžiku jsem si uvědomil – v pokoji přímo nade mnou – rozruch, který byl tak bezprostředně a drásavě identifikovatelný a mým trpícím uším ihned tak zřejmý, že se vyhnu způsobu někdejších dob, kdy se podobné věci nuceně opisovaly vzdáleným náznakem, a dovolím si říct, že to byl zvuk, rozruch, šílenství dvou lidí, kteří si to spolu rozdávají jako pomínutá divoká zvěř.

Poděšeně jsem se podíval vzhůru ke stropu. Lustr poskakoval a kymácel se jako loutka na drátě. Z omítky se dolů sypal růžový prach a já jsem skoro očekával, že se každou chvíli musí čtyři nohy postele probořit ke mně. Bylo to něco úděsného – nebyl to pouhý rituál kopulace, ale turnaj, rvačka, pout'ový zápas vyzývající všechny k účasti, fotbalové utkání, pout'ová tancovačka.

(2) (...) „*Imaginární zlo*“ – abychom opět citovali Simone Weilovou – „*je romantické a pestré, zatímco skutečné zlo je ponuré, monotónní, holé a všední.*“ Tato slova dokonale charakterizují Rudolfa Hösse i procesy odehrávající se v jeho mysli, organismu tak zoufale banálním, že se stal přímo vzorem pro tezi, již výstižně formulovala několik let před jeho popravou Hannah Arendtová. Dalo by se těžko říct, že Höss byl sadista, ani nebyl oddán násilí, a dokonce z něho nešla ani zvláštní hrůza.

(3) Doktor trochu vrávorál. Naklonil se na okamžik k nějakému svému vojenskému poskokovi, který v ruce držel podložku s lejstry, a něco mu šeptal, zatímco se soustředěně dloubal v nose. Eva se prudce přitiskla k Sophii a rozplakala se. „Takže ty věříš v Krista spasitele?“ řekl jí doktor těžkým jazykem, ale hlasem podivně věčným, jako přednášející, který zkoumá poněkud nejasný aspekt nějakého logického axiomatu. Pak pronesl cosi, co ji na okamžik dokonale mystifikovalo: „Copak neřekl ‚Nechte maličkých přijít ke mně?‘“ Otočil se k ní zády, s úpornými trhavými pohyby opilce.

Sophie, zájímavá se hrůzou, už už měla na jazyku nějakou tupou odpověď, když jí doktor řekl: „Smíš si nechat jedno děcko.“

„Bitte?“ vyjekla Sophie.

„Smíš si nechat jedno děcko,“ opakoval. „Druhé půjde pryč. Které si chceš nechat?“

„Chcete říct, že musím sama zvolit?“

„Jseš Polka, nejsi Židovka. Máš výsadu – máš volbu.“

Jakékoli uvažování jako by v ní ustrnulo, přestalo. Pak cítila, jak se pod ní podlomila kolena.

(4) Od té doby, co mi ten příběh Sophie vypověděla, jsem mnohokrát musel uvažovat o enigmatu pana dr. Jemanda von Niemand. Rozhodně to byl přinejmenším svérázný člověk. Se smyslem pro zvrácený humor; k čemu donutil Sophii, určitě v žádných esesáckých rádech nebylo. Svědčilo o tom i překvapení mladého Rottenführera. Než konečně potkal Sophii s jejími dětmi a mohl uskutečnit svůj důmyslný čin, musel zřejmě dlouho čekat. Ve svém zbídačelém srdci zřejmě nejvíc ze všeho toužil zatížit Sophii nebo někoho podobného – nějakého jemného a zranitelného křesťana či křesťanku – naprosto neodpustitelným hříchem. A právě proto, že tak vášnivě prahl, aby byl strůjcem nejhroznějšího hříchu, jsem přesvědčen, že byl mezi svými kolegy, esesáckými automaty,

výjimečný, možná ojedinělý: ať už to nebyl ani dobrý, ani naprosto zlý člověk, stále si zachoval schopnost rozlišovat mezi dobrem a zlem a podle toho jednat; jeho činy měly v podstatě náboženské kořeny.

Německá politoložka židovského původu **Hannah Arendtová** (1906 – 1975) píše ve svém díle **Původ totalitarismu**: *Problém netkvěl ani tak v tom, jak utišit svědomí, ale jak přemoci tu živelnou lítost, která zachvacuje všechny normální lidi při pohledu na fyzické utrpení. Trik, jakého užívali... byl velice prostý a pravděpodobně velice účinný, spočíval v tom, že se ony city obrátily takřkajíc naruby, namířily se proti vlastní osobě. Takže místo, aby si řekli: ‚To je něco strašného, co jsem těm lidem udělal,‘ dovedli si ti vrahové říct: ‚To je něco strašného, na co já se musím při vykonávání svých povinností dívat a jak příšerné břemeno já musím na svých bedrech nést!‘*